

Peter Jaroš

(1940)

Peter Jaroš patrí ku generácii spisovateľov, ktorá vstupovala do literatúry v 60-tych rokoch a ktorá využívala vo svojich dielach podnety modernej európskej i svetovej literatúry. Vo svojej rozsiahlej prozaickej tvorbe spočiatku uplatnil prvky existencializmu a tzv. nového románu, neskôr najmä postupy blízke postmoderne a magickému realizmu.

Narodil sa v roku 1940 v podtatranskej obci Hybe v roľníckej rodine. Po maturite na gymnáziu v Liptovskom Hrádku študoval v Bratislave na Filozofickej fakulte UK (slovenčinu a ruštinu). Po základnej vojenskej službe sa natrvalo usadil v Bratislave: istý čas bol redaktorom časopisu Kultúrny život, potom pracoval v literárnej redakcii Československého rozhlasu, od roku 1972 až do roku 1990 bol scenáristom a dramaturgom Slovenskej filmovej tvorby, neskôr pracoval v literárnych inštitúciách (v rokoch 1992–94 bol i poslancom SNR), v súčasnosti opäť pôsobí v oblasti filmovej tvorby.

Peter Jaroš je autorom mnohých poviedkových súborov, noviel, románov a filmových scenárov.

V prvej fáze jeho tvorby ešte prevládali témy a postupy typické pre mladú prózu 60-tych rokov (tematika tzv. všedných dní, prostredie mesta, záujem o problémy mladých, dôraz na psychológiu postáv, oslabená dejová zložka, vplyv existencializmu, postupy tzv. nového románu). Svoje prvé poviedky uverejňoval v literárnych mesačníkoch **Mladá tvorba** a **Slovenské pohľady**. Knižne debutoval novelami **Popoludnie na terase** (1963) a **Urob mi more** (1964). Ich dej sa odohráva v modernom mestskom prostredí, rozprávajú o živote a o problémoch mladých ľudí tých čias (vstup do pracovného kolektívu, láska, priateľstvo, drobné konflikty, odmietanie konvencií, úvahy o zmysle života a pod.). K dielam jeho prvého tvorivého obdobia patria ešte knihy **Zdesenie** (1965), **Váhy** (1966) a **Putovanie k nehybnosti** (1967), v ktorých sa inšpiroval podnetmi francúzskeho existencializmu a tzv. nového románu.

V nasledujúcom tvorivom období sa Peter Jaroš zameril na tematiku detstva, dediny a domova a na žáner poviedky. Vydal niekoľko majstrovských súborov poviedok, v ktorých rozpráva rôzne príbehy zo svojho rodného kraja (liptovská dedina Hybe), z detstva, z minulosti i z prítomnosti: sú to zbierky **Menuet** (1967), **Návrat so sochou** (1969), **Krvaviny** (1970), **Až dobehneš psa** (1971), **Pradeno** (1974) a **Telo v herbári** (1979).

Peter Jaroš sa týmito knihami predstavil ako majster poviedky a výborný rozprávač tajomných príbehov (vo svojich poviedkach využíval postupy hororu, detektívky, realistickej poviedky so šokujúcou alebo absurdnou zápletkou, sú medzi nimi i parafrázy legiend a iných žánrov, humoristické, mysteriózne príbehy atď.).

Dedinskú tematiku stvárnil pomocou moderných výrazových postupov, pričom uplatnil i niektoré prvky postmoderny a magického realizmu. Charakteristickým znakom magického realizmu boli neskutočné javy, sny, predstavy včlenené do prúdu realistického rozprávania. Najznámejším predstaviteľom tohto smeru je latinskoamerický spisovateľ G. G. Márquez.)

Jarošova dedina je inakšia, ako ju kreslili starí realisti. Je to aj miesto nepochopiteľných tragédií, absurdných situácií a drám. Jeho príbehy sú plné napätia, záhadnosti a tajomstva. Prelína sa v nich realita, výmysel a sen. Autor v nich uplatňuje aj prvky grotesky a paródie. Ich ďalším znakom je hravosť, humoristické ladenie a štylistická virtuozita. (Výrazný ohlas zaznamenala najmä